

Det sociale velfærdsindeks – SV25

Udarbejdet af CASA og Analyse & Tal
Februar 2019

Det sociale velfærdsindeks – SV25

Udgivet af FH, Fagbevægelsens Hovedorganisation

Udarbejdet af CASA og Analyse & Tal for FH

ISBN: 978-87-93822-00-9

Februar 2019

Det sociale velfærdsindeks – SV25

For år tilbage blev arbejdsløshedstallet offentliggjort hver uge som en indikator for, "hvordan vi har det i Danmark". I dag er det C25 (indeks for aktiekurserne), der offentliggøres dagligt som en indikator for, hvor godt vi har det i Danmark.

Det er som om, at hvis pengene har det godt, så har befolkningen det også godt. Den præmis er Fagbevægelsens Hovedorganisation ikke enig i. Den sociale velfærd afhænger af mange komplekse faktorer, der ofte spiller sammen og indvirker på hinanden.

For at sætte socialpolitikken højere på dagsordenen, og på den måde medvirke til at understøtte Fagbevægelsens Hovedorganisations mål om et trygt, demokratisk og solidarisk samfund, har Fagbevægelsens Hovedorganisation fået udviklet et nyt indeks til måling af den sociale velfærd i Danmark.

Om rapporten

Udviklingen af Det sociale velfærdsindeks, SV25, er iværksat af Fagbevægelsens Hovedorganisation og udarbejdet af CASA og Analyse & Tal.

Det sociale velfærdsindeks (SV25) måler "temperaturen" på de velfærdsmæssige og sociale problemer i Danmark. SV25 omfatter 25 indikatorer, der dækker et bredt spektrum af sociale og velfærdsmæssige problemer. De er inddelt i fire velfærdsområder

- Helbredsproblemer
- Utryghed
- Arbejdsløshed
- Økonomiske problemer

og tre sociale områder

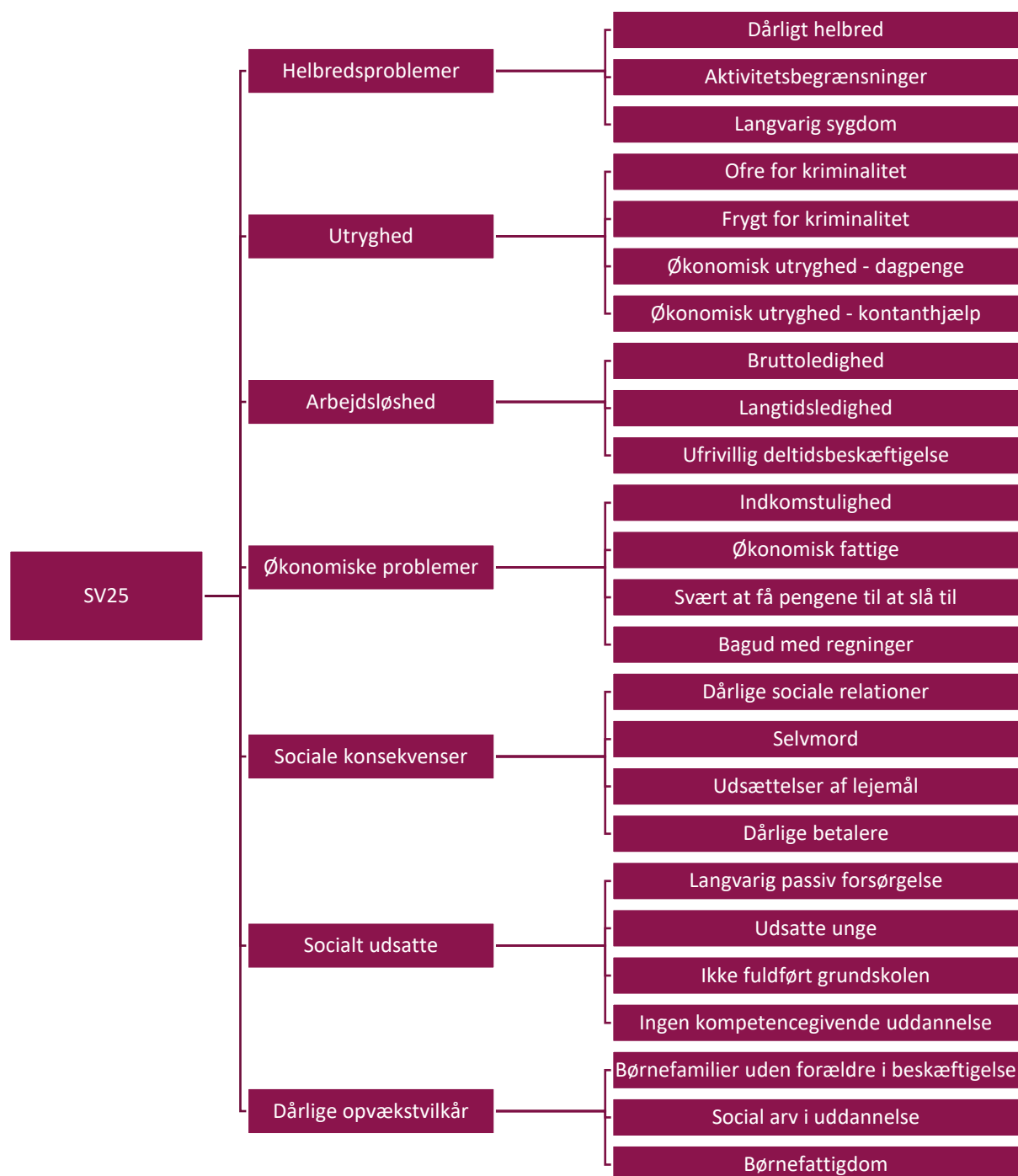
- Sociale konsekvenser
- Socialt udsatte
- Dårlige opvækstvilkår.

Det samlede sociale velfærdsindeks omfatter disse syv områder, der hver især er repræsenteret af tre-fire forskellige sociale aspekter. Tilsammen bliver det 25 indikatorer, som udgør SV25. Der er således tale om et indeks, som afspejler forskellige sociale og velfærdsmæssige problemer i en bred forstand. Det spænder fra 'andelen med langvarig sygdom' til 'ofre for kriminalitet' og 'andelen af børn i fattige familier'.

Det sociale velfærdsindeks gør det muligt at følge udviklingen i det danske velfærdssamfund tilbage i tid og hvert år fremover. I denne præsentation af det sociale velfærdsindeks, SV25, har vi valgt at belyse udviklingen fra 2010 til 2017.

Omfanget af hver enkelt problem er sat til værdien 100 i år 2010, og de efterfølgende værdier angiver den procentvise udvikling i problemet i forhold til dette år. Værdien 105 i et givent år vil således være en stigning i problemet på 5 pct. fra niveauet i 2010.

Figur 1: Oversigt over de syv områder og de 25 indikatorer i SV25

Yderligere materiale om SV25

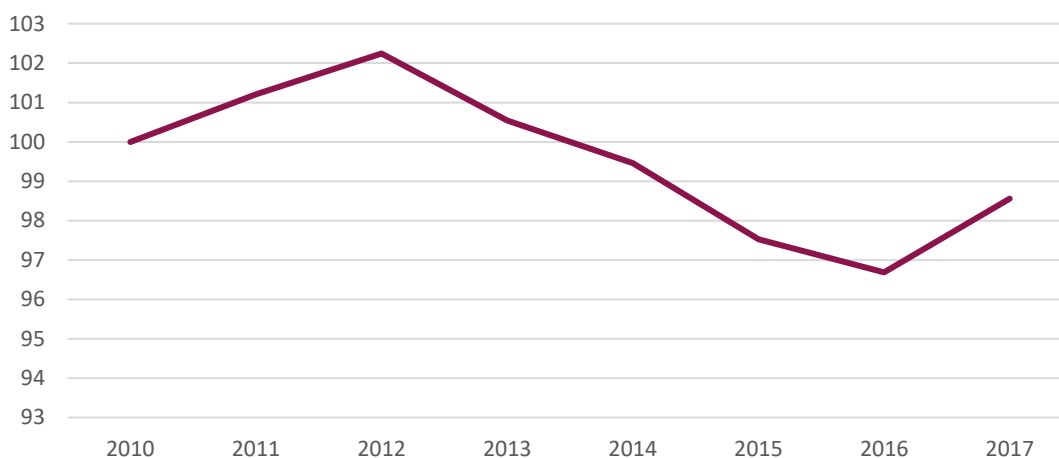
Ud over denne Pixi-udgave foreligger en hovedrapport samt et metodenotat, der redegør for de valg og overvejelser, der er gjort i forhold til indekserberegning, og et teorinotat der beskriver det teoretiske grundlag for at vælge de 7 områder. Rapporterne findes på www.Analyseogtal.dk og www.casa-analyse.dk.

Udviklingen i det sociale velfærdsindeks 2010-2017

Det samlede sociale velfærdsindeks er en gennemsnitsberegning af indeksudviklingen på de syv hovedområder. En stigning i SV25 er udtryk for en stigning i de velfærdsmæssige og sociale problemer og et fald i SV25 er udtryk for, at de velfærdsmæssige og sociale problemer er blevet mindre.

Figur 2 viser, at der samlet har været en stigning i sociale og velfærdsmæssige problemer i årene 2010 til 2012. Herefter vender udviklingen, så der frem til 2016 har været et fald i omfanget af problemer. Fra 2016 til 2017 er den positive udvikling imidlertid vendt, så vi fra 2016 til 2017 ser en relativt kraftig stigning i de sociale og velfærdsmæssige problemer.

Figur 2: SV25 – indeks over den samlede udvikling, 2010-2017 (2010=100)

Note: Vær opmærksom på, at en stigning i indekset betyder en stigning i sociale og velfærdsmæssige problemer, altså et fald i den sociale velfærd, mens et fald i indekset betyder en reducere af sociale og velfærdsmæssige problemer.

Kilde: CASA og Analyse & Tal

De enkelte sociale og velfærdsmæssige problemer kan stige eller falde uafhængigt af hinanden. På den måde er det samlede sociale velfærdsindeks udtryk for flere parallelle og potentielt modsatrettede udviklinger. Figur 3 viser således, at udviklingen inden for de syv sociale og velfærdsmæssige områder ikke har fulgtes ad.

Fra 2010 til 2012 sker der en kraftig stigning i arbejdsløshed og økonomiske problemer. Kun utrygheden bliver væsentligt mindre i den periode mens resten af områderne er nogenlunde stabile.

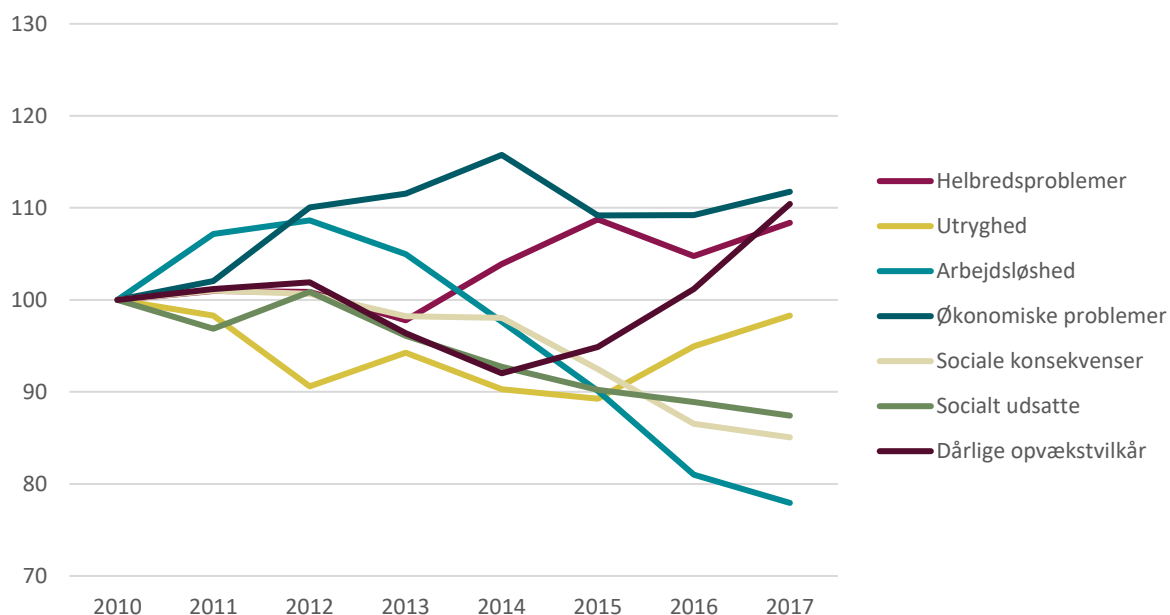
Fra 2013 vender udviklingen på flere områder. Arbejdsløsheden begynder at falde – først en anelse og derefter markant – og det samme gør problemer inden for socialt udsatte og sociale konsekvenser. Forbedringerne i arbejdsløsheden og de afledte virkninger på de sociale forhold bidrager til et samlet fald i det sociale velfærdsindeks frem til 2016.

Der er dog også modsatrettede tendenser i denne periode. Det gælder udviklingen i helbredsproblemer, som er negativ i perioden 2013-2015 og igen fra 2016 til 2017. Den samme udvikling ser vi i dårlige opvækstvilkår med relativt kraftig stigning i indekset fra 2014 til 2017 som udtryk for stigende problemer i opvækstvilkårene for børn.

Hvad angår de økonomiske problemer, fortsætter stigningen frem til 2014. Herefter er der et fald fra 2014 til 2015 og derefter en stigning fra 2015 frem til og med 2017. Stigningen i de økonomiske problemer er stærkt påvirket af en stigning i indkomstuligheden og antallet af fattige, som karakteriserer hele perioden.

Stigningen i det samlede sociale velfærdsindeks fra 2016 til 2017 kan forklares ved stigningen i økonomiske problemer, helbredsproblemer, utryghed og børns dårlige opvækstvilkår. Den positive udvikling i de tre øvrige områder er dog samtidigt blevet mindre udtalt.

Figur 3: Indeks over udviklingen for hvert af de syv områder, 2010-2017 (2010=100)

Kilde: CASA og Analyse & Tal

Helt overordnet viser det sociale velfærdsindeks, at der er sket en forbedring af den sociale velfærd i perioden 2010 til 2017. Forbedringen er i høj grad konjunkturdrevet, idet den stigende beskæftigelse og faldende arbejdsløshed forklarer en stor del af forbedringen. Der er dog tale om en vending fra 2016-2017, der blandt andet skyldes den stigende økonomiske ulighed og at antallet af fattige og børn i fattige familier er steget markant de seneste år.

Denne udvikling kan tyde på at mens den sociale velfærd for "den almindelige dansker" er forbedret i perioden, så eksisterer der grupper som ikke har fået gavn af den generelle økonomiske fremgang, men som i stedet har oplevet stigende utryghed, mere isolation, dårligere helbred og dårligere økonomi. Det er således ikke lykkedes at få alle med.

En sådan polariseret udvikling risikerer at true sammenhængskraften, og man bør derfor gøre alt, hvad der er muligt for at bremse denne udvikling.

I det følgende vil udviklingen blive belyst på de enkelte velfærdsområder og sociale områder.

Helbredsproblemer

Et godt helbred er noget af det vigtigste i menneskers liv. Det er en udbredt holdning i befolkningen. Hvis helbredet er i orden, så er det ofte af mindre betydning, om man er rig eller fattig. I virkeligheden er det ikke et enten/eller, men snarere et både/og.

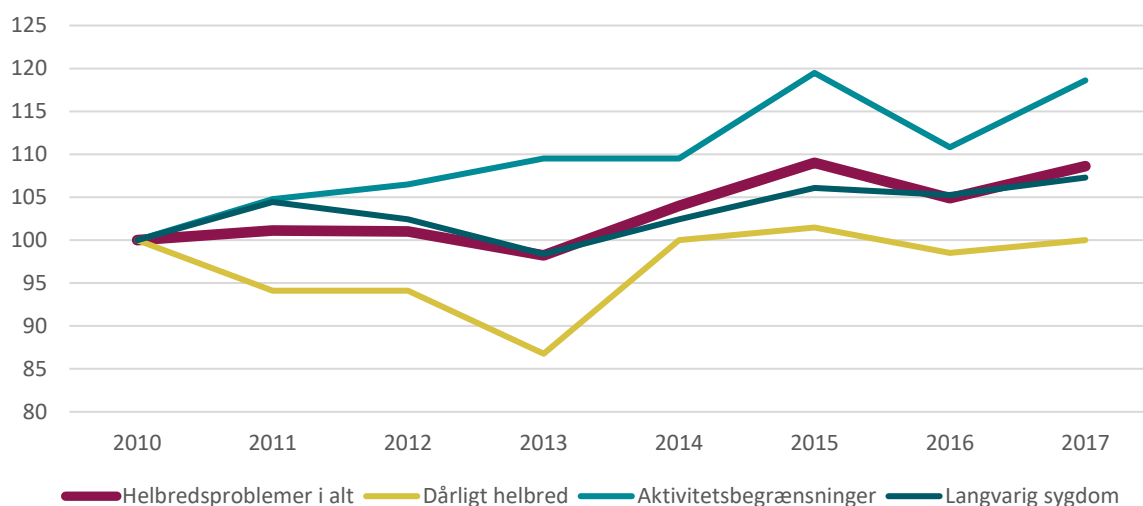
Vi har udvalgt følgende tre indikatorer til at beskrive befolkningens helbred:

1. **Dårligt helbred:** Andelen af 16-64 årige, der vurderer deres helbred som værende dårligt eller meget dårligt
2. **Aktivitetsbegrænsninger:** Andelen af 16-64 årige, som på det seneste har været noget eller alvorligt hæmmet i at udføre almindelige aktiviteter
3. **Langvarig sygdom:** Andelen af 16-64 årige med langvarig sygdom eller et helbredsproblem.

Hvis vi betragter det samlede billede af helbredsforholdene på basis af de 3 indikatorer, ser det ret stabilt ud. Det dækker dog over mindre forbedringer og forringelser. Andelen af befolkningen som rapporterer om 'Dårligt helbred' er meget stabil på ca. 7 pct. i hele perioden og det varierer inden for den statistiske usikkerhed. Derimod har der været en mindre stigning i andelen, som har været alvorligt hæmmet af at udføre almindelige aktiviteter fra ca. 23 pct. til ca. 27 pct. Der har dertil været en meget svag stigning i langvarig sygdom fra 25 pct. til 26 pct., men det er stort set inden for den statistiske usikkerhed.

Figur 4 viser indekseringen af de tre indikatorer og gennemsnittet for helbredsproblemer. Samlet set tegner der sig et billede af en mindre stigning i helbredsproblemer. Kurverne "knækker" enkelte steder, hvilket kan hænge sammen med den statistiske usikkerhed ved stikprøverne, der udgør datagrundlaget.

Figur 4: Indeksering af området 'helbredsproblemer', 2010-2017 (2010=100)

Kilde: CASA og Analyse & Tal

Utryghed

Utryghed omfatter to dimensioner. Den ene omhandler personlig utryghed i hverdagslivet, hvilket beskrives gennem henholdsvis oplevet kriminalitet og frygt for at blive udsat for kriminalitet. Den anden dimension omhandler tryghed i indkomst. Personer som bliver arbejdsløse eller bliver ude af stand til at forsørge sig selv, er afhængige af at kunne modtage dagpenge eller kontanthjælp fra det offentlige – ydelser hvis størrelse er politisk bestemte. Indikatorerne belyser i hvilket omfang disse ydelser følger velfærdsudviklingen og dermed hvor tryk personerne kan være i forhold til at kunne opretholde en velfærd, som ligner resten af befolkningens.

De fire indikatorer er således:

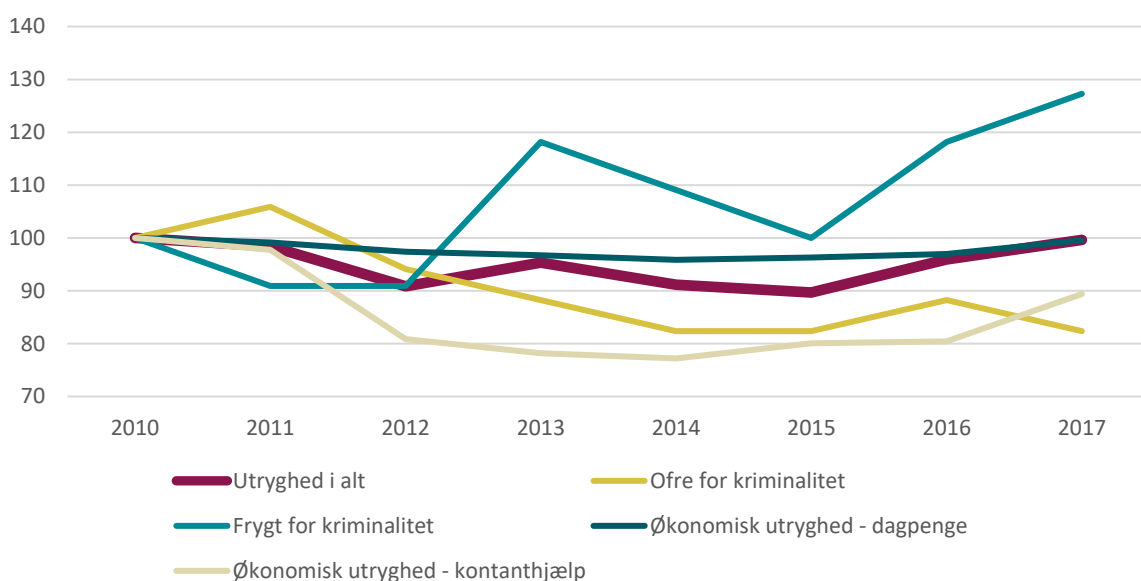
1. **Ofre for kriminalitet:** Procentdel af 16-74 årige, der inden for det seneste år har været udsat for tyveri, vold og hærværk
2. **Frygt for kriminalitet:** Procentdel af 16-74 årige, der hele tiden eller ofte tænker på risikoen for at blive udsat for kriminalitet, det vil sige at blive overfaldet, udsat for tyveri, hærværk eller lignende.
3. **Økonomisk utryghed – dagpenge:** Kompensationsgrad for arbejdsløshedsdagpenge (vendt om)
4. **Økonomisk utryghed – kontanthjælp:** Kompensationsgrad for kontanthjælpsfamilier (vendt om)

De to indikatorer for oplevet utryghed – offer for kriminalitet og frygt for kriminalitet – har udviklet sig forskelligt over de seneste år. Fra 2011 til 2013 har der været en nedgang i risikoen for at blive ofre for kriminalitet – herefter har niveauet været nogenlunde stabilt på omkring 15 pct. af befolkningen. Samtidigt er frygten for at blive udsat for kriminalitet steget fra 2015 til 2017.

De to indikatorer, der omhandler økonomisk utryghed for henholdsvis dagpengemodtagere og kontanthjælpsmodtagere falder begge fra 2010 til 2012, og er derefter stabile frem til 2016. Herefter stiger den økonomiske utryghed igen, særligt for kontanthjælpsmodtagerne, fordi kompensationen bliver mindre.

Det samlede indeks for utryghed viser en faldende tendens frem til 2015. Herefter vender udviklingen så niveauet i 2017 er præcist som i 2010. Der er altså sket en forbedring, efterfulgt af en forværring.

Figur 5: Indeksering af området 'utryghed', 2010-2017 (2010=100)

Kilde: CASA og Analyse & Tal

Arbejdsløshed

Beskæftigelse og arbejdsløshed er centrale elementer i de sociale forhold i et moderne samfund. Beskæftigelse er en vigtig kilde til at tjene penge og dermed det materielle liv. Samtidig er beskæftigelse en identitetsskabende faktor for de fleste mennesker. Det er derfor et stort socialt problem at være arbejdsløs i dagens samfund.

Vi har valgt at belyse arbejdsløshed gennem tre forskellige indikatorer:

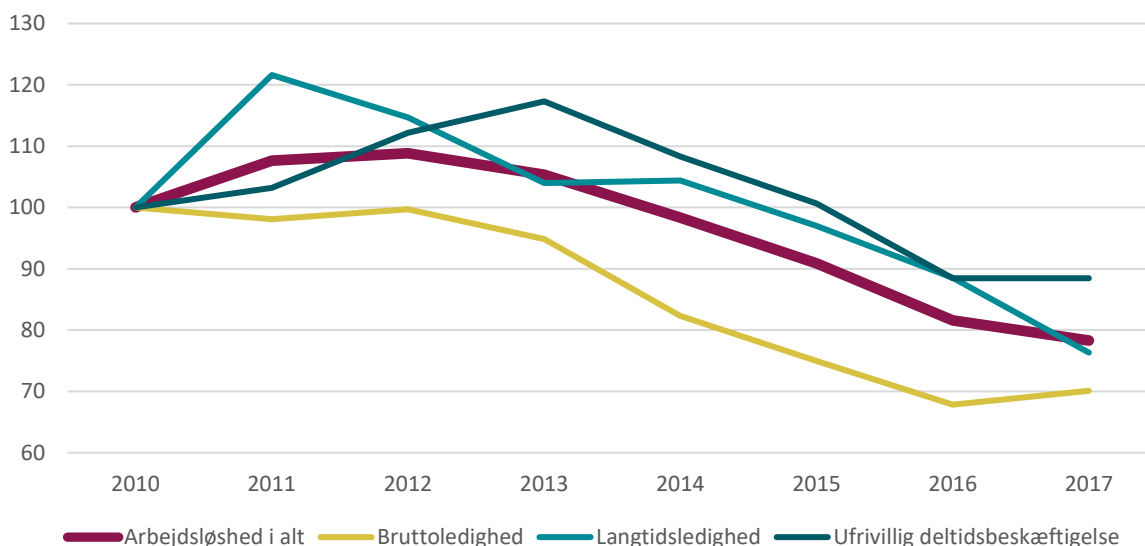
1. **Bruttoledighed:** Antal fuldtidsledige i pct. af arbejdsstyrken på årsbasis.
2. **Langtidsledighed:** Antal langtidsledige i pct. af bruttoledige
3. **Ufrivillig deltidsbeskæftigelse:** Procentdel af deltidsarbejdere, der arbejder deltid, fordi de ikke kan finde fuldtidsbeskæftigelse

De tre indikatorer for arbejdsløshed viser i perioden 2010-2017 et billede af den generelle konjunkturudvikling efter finanskrisen (start i 2008).

Bruttoledigheden var stabil i starten, men faldt gradvist efter 2012 til 4,3 pct. i 2017. Langtidsledigheden har haft et lidt andet forløb, idet den i starten af perioden var stigende, men efter 2011 har den været pænt faldende ligesom bruttoledigheden. Lidt af det samme billede tegner der sig af ufrivillig deltidsbeskæftigelse, som i 2017 synes at være stabiliseret på ca. 14 pct. (af de deltidsbeskæftigede).

Samlet set har området arbejdsløshed vist en positiv udvikling de senere år, efter en relativ kraftig stigning i 2010-2012. I 2016 til 2017 er arbejdsløshed samlet set faldet mindre end de foregående år, hvilket skyldes at udviklingen i både bruttoledighed og ufrivillige deltid er vendt.

Figur 6: Indeksering af området 'arbejdsløshed', 2010-2017 (2010=100)

Kilde: CASA og Analyse & Tal

Økonomiske problemer

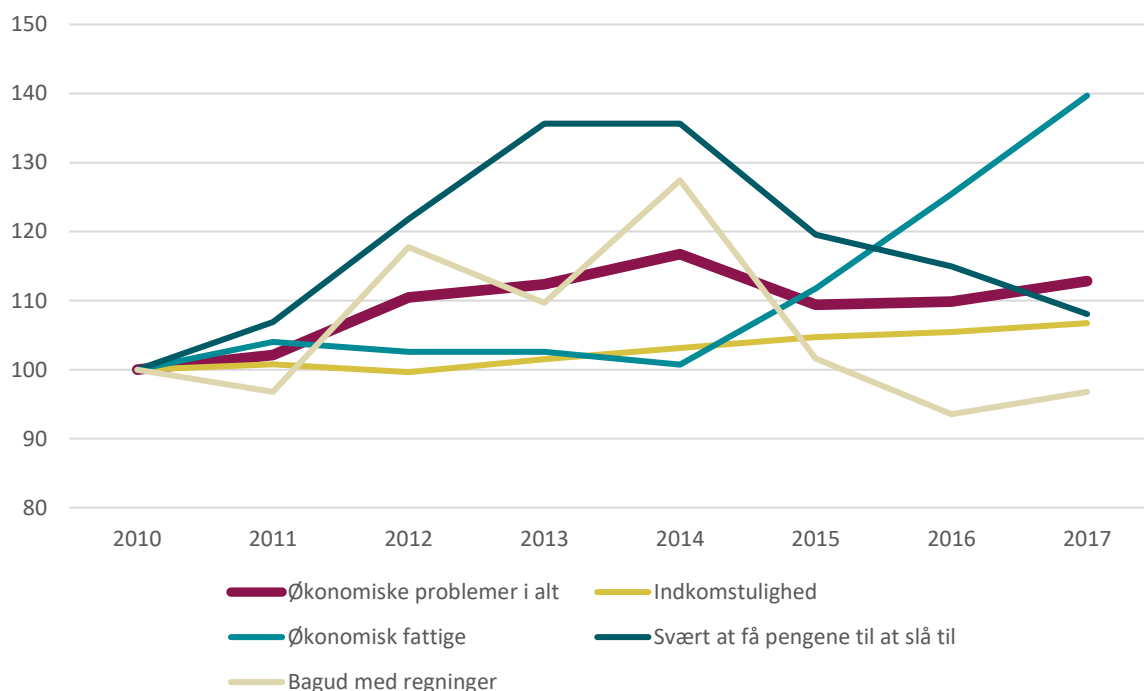
Økonomiske problemer omfatter fire indikatorer. En indikator som belyser indkomstuligheden gennem Gini-koefficienten. En anden indikator som belyser omfanget af de økonomisk fattige. En tredje indikator som belyser befolkningens velfærdsudvikling udtrykt gennem deres oplevelse af, hvor let eller svært det er at få pengene til at slå til, og en fjerde indikator som belyser oplevelser af ikke at kunne betale sine regninger.

- **Indkomstulighed:** Gini-koefficienten
- **Økonomisk fattige:** Andel af befolkningen, som har en disponibel indkomst under 50 pct.-grænsen, en lav formue og ikke er studerende
- **Svært at få pengene til at slå til:** Andel af husstande, der oplever det svært eller meget svært at få pengene til at slå til
- **Bagud med regninger:** Andel af husstande, der er bagud eller mangler at betale regninger

Der er tale om to objektive, registerbaserede indikatorer (de to første) og to subjektive, spørgeskemabaserede indikatorer (de to sidste).

Samlet set er de økonomiske problemer steget fra 2010 til 2017. Andelen, der er bagud med regninger, og andelen, der har svært ved at få pengene til at slå til er steget frem til 2014 og er derefter blevet markant mindre. Det på trods af, at indkomstuligheden og andelen af økonomisk fattige stiger i samme periode. Det er stigningen i indkomstuligheden og økonomisk fattige, som bidrager til, at indekset for økonomiske problemer stiger fra 2015 til 2017.

Figur 7: Indeksering af området 'økonomiske problemer', 2010-2017 (2010=100)

Kilde: CASA og Analyse & Tal

Sociale konsekvenser

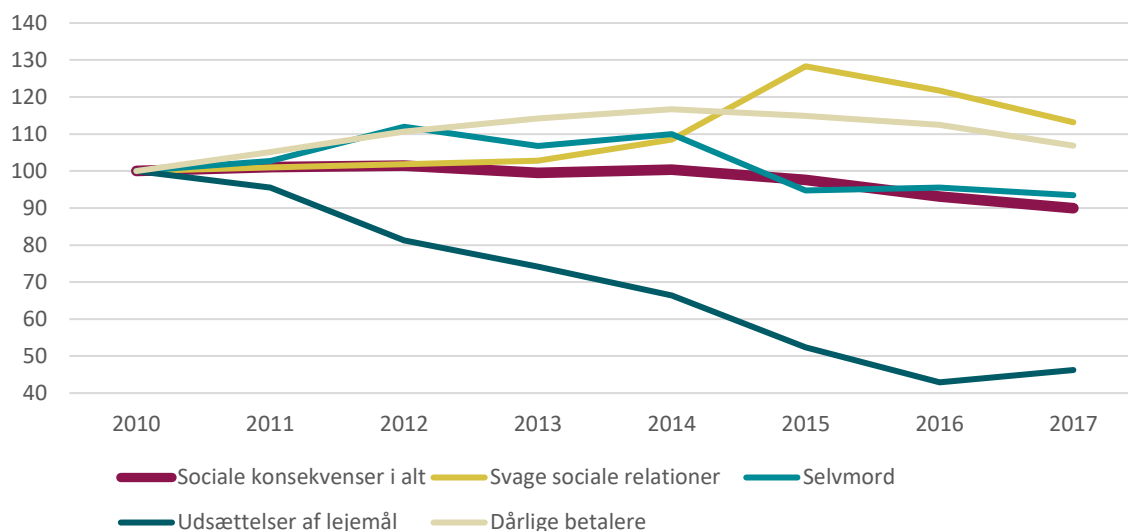
Sociale konsekvenser belyser udviklingen inden for forskellige sociale forhold, som man gerne vil undgå eller bekæmpe. Området er mere bredt defineret end de øvrige seks hovedområder, da det i princippet dækker over en længere række forskellige konsekvenser af manglende økonomisk, social og psykisk velfærd. Vi har valgt at fokusere på nogle af de mest alvorlige sociale konsekvenser af manglende velfærd – nemlig personer der må gå fra hus og hjem, og personer der tager sit eget liv. Derudover er ensomhed en af de afgørende faktorer for vores helbred og livstilfredshed, hvorfor det er vigtigt at inddrage en indikator for sociale relationer. Endelig er der valgt en indikator, der måler en af de uheldige konsekvenser ved at have dårlig økonomi – eller manglende evne til at håndtere den – nemlig antallet af registrerede personer i RKI's register over dårlige betalere.

Sociale konsekvenser omfatter således følgende fire indikatorer:

1. **Svage sociale relationer:** Andel som ikke mødes mindst en gang om måneden med venner, familie til kaffe eller for at spise sammen m.v.
2. **Selv mord:** Antal døde af selvmord og selvmordsforsøg per 100.000 indbyggere
3. **Udsættelser af lejemål:** Antal effektive udsættelser af lejere per 1.000 lejeboliger
4. **Dårlige betalere:** Andel af befolkningen over 18 år, der er registreret i RKI-registeret

Det samlede billede af de sociale konsekvenser viser en stort set stabil udvikling frem til 2015. Herefter falder problemerne i de følgende to år. Figur 8 viser dog, at udviklingen i de fire sociale konsekvenser ikke følges ad. Især udviklingen af udsættelser af lejemål adskiller sig fra de andre. Antallet af udsættelser per 1.000 lejeboliger falder fra 3,7 i 2010 til under det halve i 2016, hvorefter der sker en lille stigning i 2017. De andre tre problemer stiger derimod i de første år og falder derefter.

Figur 8: Indeksering af området 'sociale konsekvenser', 2010-2017 (2010=100)

Kilde: CASA og Analyse & Tal

Socialt udsatte

At være socialt udsat er vanskeligt at definere og indfange i enkelte indikatorer. Ofte handler det om personer, som er ramt af flere sociale problemstillinger. I denne sammenhæng handler det om personer, der har svært ved at opnå selvforsørgelse. De lever i vid udstrækning af offentlige ydelser og har svært ved at blive selvforsørgende i fremtiden, fx fordi de mangler uddannelseskvalifikationer eller af anden grund er afskåret fra arbejdsmarkedet.

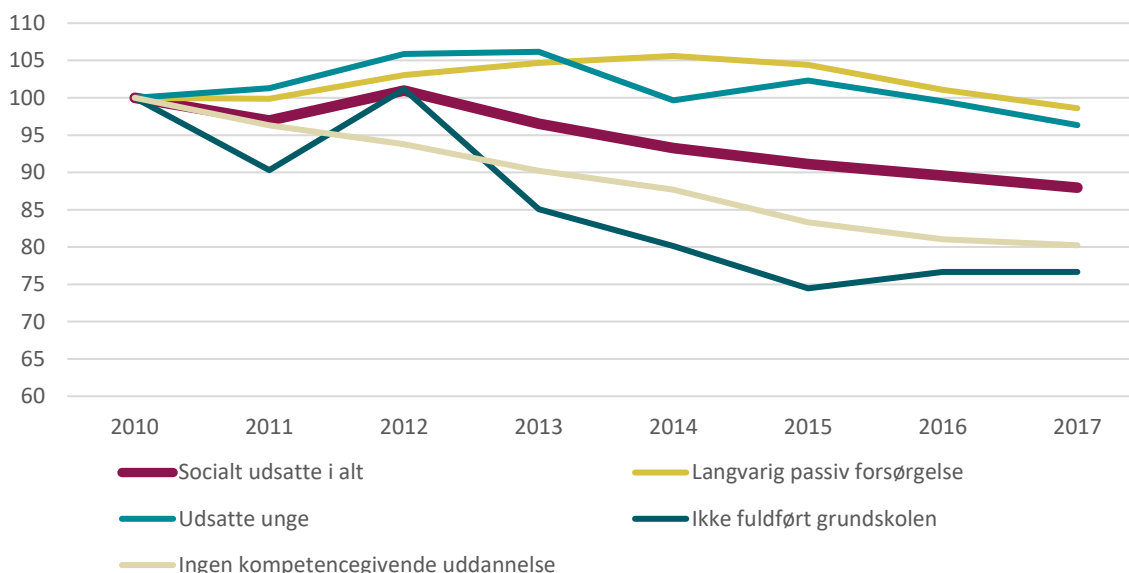
Vi har udvalgt følgende indikatorer til at belyse socialt udsatte:

1. **Langvarig passiv forsørgelse.** Andel 30-60 årige på passiv offentlig forsørgelse i 3 ud af 4 år.
2. **Udsatte unge.** Andel unge mellem 25 og 29 år, der hverken har været i beskæftigelse eller modtaget SU inden for de sidste to år.
3. **Ikke fuldført grundskolen.** Andelen af en årgang uden fuldført grundskole som 17-årige.
4. **Ingen kompetencegivende uddannelse.** Andel 25-årige uden en færdiggjort eller igangværende erhvervskompetencegivende uddannelse.

Ser vi på 'socialt udsatte', så har der været tale om en overvejende positiv udvikling i alle 4 indikatorer i perioden 2010-2017. Den største forbedring er sket i faldet af andelen af 17-årige, der ikke har fuldført grundskolen, efterfulgt af 25-årige uden kompetencegivende uddannelse, som er faldet fra 25 pct. til 20 pct. Andelen på langvarig passiv forsørgelse er stort set uændret på omkring 8 pct. efter først en stigning og så et tilsvarende fald. Den samme udvikling ses i andelen af 'udsatte unge', som hverken har været i beskæftigelse eller uddannelse inden for de sidste to år, hvor der også er sket en stigning og derefter et fald frem til 2017 - til et niveau lige under niveauet i 2010.

Det samlede billede viser således et stødt fald i problemer omkring socialt udsatte.

Figur 9: Indeksering af området 'socialt udsatte', 2010-2017 (2010=100)

Kilde: CASA og Analyse & Tal

Dårlige opvækstvilkår

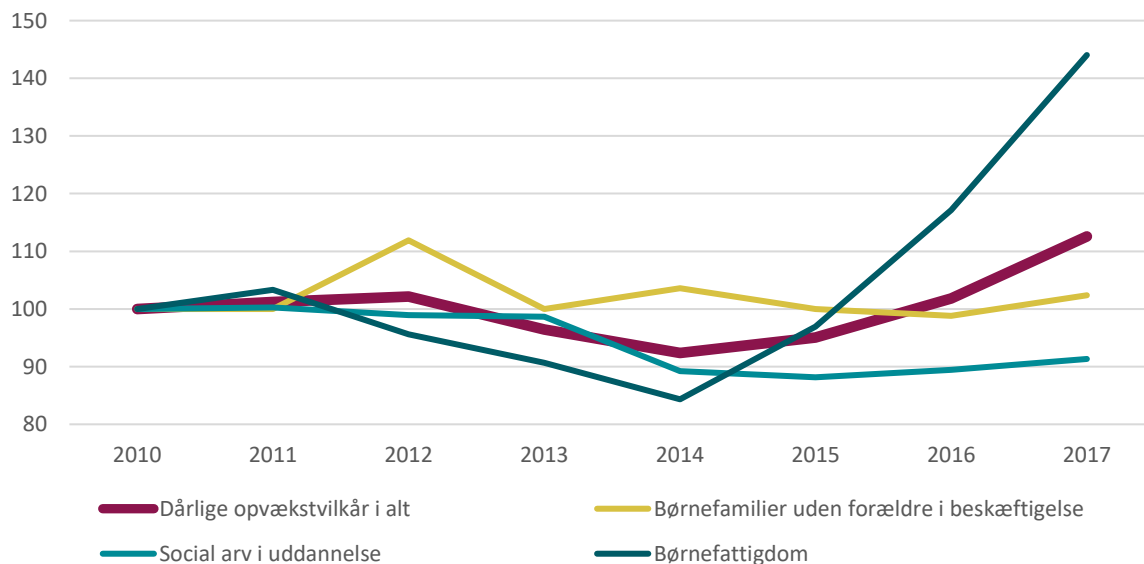
Vi har valgt at sætte fokus på en særlig dimension, der vil have betydning for de sociale forhold i fremtiden: Børnenes opvækstvilkår. Det handler om negativ 'social arv', da det er alment kendt, at børn med dårlige sociale opvækstforhold har større risiko end børn med gode opvækstvilkår for at få sociale problemer, når er voksne.

Vi har valgt følgende tre indikatorer på dårlige opvækstforhold:

1. **Børnefamilier uden forældre i beskæftigelse:** Procentdel af børnefamilier, hvor ingen af de voksne har erhvervsarbejde.
2. **Social arv i uddannelse:** Procentdel af 25-årige, hvis forældre har en grundskoleuddannelse som højst fuldførte uddannelse, som ikke har opnået en ungdomsuddannelse.
3. **Børnefattigdom:** Børn i etårs-fattige familier i pct. af alle børn.

Samlet set har der ikke været tale om nogen entydig udvikling i opvækstforholdene for børn i perioden 2010-2017. Procentdelen af børnefamilier, hvor forældrene ikke er i beskæftigelse, er nogenlunde stabil i perioden på ca. 8,5 pct., dog med en stigning og et efterfølgende fald i 2012. Den sociale arv i uddannelse er forbedret en smule, men har været stabil siden 2014. Børnefattigdom bliver derimod først mindre frem til 2014 i forhold til 2010, men derefter stiger indikatoren drastisk frem til 2017. Det skyldes en stigning på omkring 25.000 børn i etårs-fattige familier. Som resultat af denne markante stigning er tale om større problemer med dårlige opvækstvilkår i 2017 end i 2010.

Figur 10: Indeksering af området 'dårlige opvækstvilkår', 2010-2017 (2010=100)

Kilde: CASA og Analyse & Tal

Fagbevægelsens Hovedorganisation
Islands Brygge 32D
2300 København S
www.fho.dk

